

OPMERKINGEN OVER DE DETERMINATIE VAN DE BERGFLUITER

Tom Heijnen & Frank Neijts

Inleiding

Sinds kort is bekend dat de Bergfluiters jaarlijks op de Zuidwest-Veluwe broedt of in de broedtijd voorkomt (Bijlsma 1979 & 1981). Het lijkt onwaarschijnlijk dat het voorkomen in Nederland tot een dergelijk "eiland" beperkt is of zal blijven: de soort kan in andere delen van Nederland ook verwacht worden. De mogelijkheid is echter aanwezig dat de Bergfluiters niet als zodanig herkend wordt omdat men geen ervaring heeft met de soort. De belangrijkste kenmerken (en verschillen met de FLUITER) worden samengevat en geïllustreerd op blz. 45. Speciale aandacht wordt ook besteed aan het determineren van Bergfluiters uitsluitend op zang, naar aanleiding van een recente waarneming van The van een FLUITER met Bergfluiterszang.

Roep en Zang

Normaal is de zang van de Bergfluiters niet zo moeilijk te onderscheiden van die van de FLUITER. Kort beschreven: het is 'n op één toonhoogte uitgevoerde, "droge" ratel met een Braamsluiperachtige kadans zonder versnelling.

Bij de FLUITER hoort men zeer dikwijls een ietwat haperende aanloop en altijd op het einde een versnelling.

Toch is voorzichtigheid geboden bij het uitsluitend op zang determineren van Bergfluiters zoals The ondervond op 12 mei 1982 op de Malpie onder Valkenswaard. In een halfopen, vrij jong bosje van Grove dennen hoorde hij de zang van een vogel die hij direkt meende te herkennen als die van een Bergfluiters (hem bekend van Noord-Frankrijk en Zwitserland).

Uiteraard werd getracht de vogel op te sporen hetgeen na enkele minuten lukte. De vogel scharrelde onrustig heen en weer, meestal hoog in de kruinen, vloog af en toe enkele meters, zocht voedsel en verzorgde z'n verenkleed. Het bleek onmiskenbaar een FLUITER te zijn. Na nog zo'n 10 minuten geluisterd te hebben werd het volgende genoteerd:

- Zang als van een Bergfluiters, zonder enig verschil met de werkelijke Bergfluiterszang.
- De zang werd soms direkt voorafgegaan door een zeer zacht, hoog en Goudhaantjesachtig "sie-sie-sie".
- Dit "sie-sie-sie" werd niet altijd door de eigenlijke zang gevolgd. Deze roep wordt door Bijlsma (1981) voor de Bergfluiters beschreven.
- Een helder "tsu-tsu-tsu", de typische roep van de FLUITER.

De zang werd zeer frekvent uitgevoerd, ongeveer 5x per minuut, hetgeen overeenkomt met de zangfrekventie van Bergfluiters op de Zuidwest-Veluwe (Bijlsma 1981). Ook FLUITERS echter kunnen zeer vaak zingen. De "sie-sie-sie"-roep werd vrij vaak gehoord, de "tsu-tsu-tsu"-roep slechts éénmaal.

Een soortgelijke waarneming wordt beschreven door Foppen (1979) van een broedende FLUITER te Spaubeek (Limburg) in 1979. Ook deze vogel vertoonde wat zang betreft grote overeenkomst met de Bergfluiters, maar ook bij deze vogel werd de "tsu-tsu-tsu"-roep gehoord.

De zang van deze vogel werd bovendien voorafgegaan door een zacht "tijk-tjik-tjik", mogelijk een wat andere omschrijving voor het "sie-sie-sie" zoals hierboven beschreven??

Konklusies

1. Bergfluiters kunnen niet met zekerheid uitsluitend op zang worden gedetermineerd. FLUITERS met een afwijkende, Bergfluiters-achtige zang komen soms voor. Er zijn gevallen bekend van kruisingen van FLUITER x Bergfluiters, die een mengsel op kunnen leveren waarin kenmerken van beide soorten te herkennen zijn (zie Bijlsma 1981).
2. In ieder geval zijn zichtwaarnemingen, liefst in combinatie met het horen van de zang, pas betrouwbaar bij het determineren van Bergfluiters. Weliswaar zijn afwijkend zingende FLUITERS in Brabant net zo schaars (of schaarser) als werkelijke Bergfluiters, maar een foute determinatie leidt eerder tot het verkeerd interpreteren van het voorkomen van de Bergfluiters dan tot dat van de FLUITER!

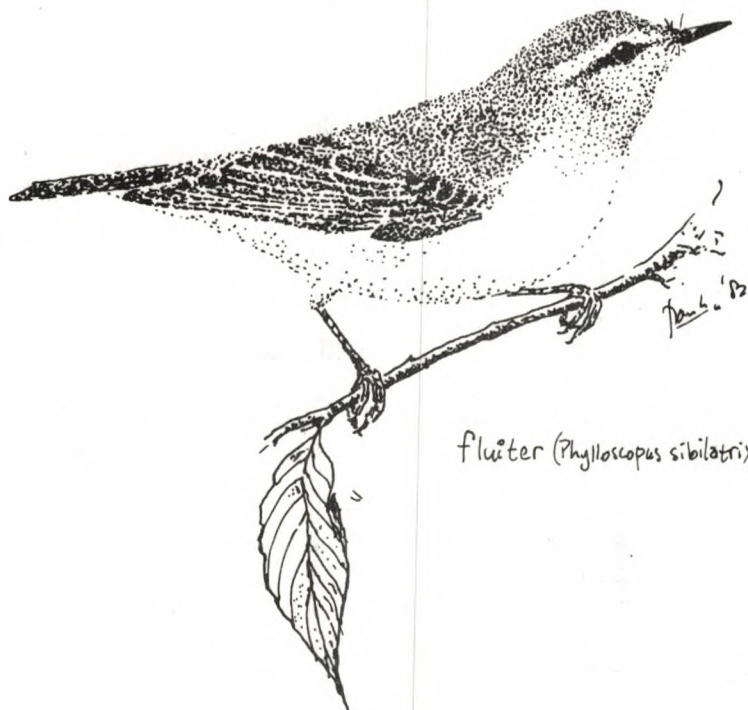
Bekende waarnemingen van de Bergfluiters in Noord-Brabant

- Tijdens de inventarisatieperiode 1973-1977 t.b.v. het SOVON-broedvogelproject werd een "waarschijnlijk" broedgeval vastgesteld in West-Brabant (Bijlsma 1979 & 1981). Jaar, plaats en determinatiekenmerken (!) zijn niet bekend.
- Op 11 mei 1981 werd door FNe een Bergfluiters gezien en gehoord te Veldhoven in een stukje eiken-/berkenbos (Neijts 1981).
- Recent werd een melding ontvangen van B. van Noorden van een Bergfluiters die gezien en gehoord werd op de Ullingse Bergen te St. Anthonis op 21 en 22 mei 1982. Van deze vogel werd de "kenmerkende zang" gehoord, die vergeleken werd met een bandopname; tevens werd de "roomwitte onderzijde, zonder een spoortje geel" gezien. (Deze waarneming is inmiddels "bevestigd" door een afvaardiging van de DBA, mond. med. H.Hendriks (sic!)).

Literatuur

- BIJLSMA, R.G. 1979. Bergfluiters, *Phylloscopus bonelli*. In: R.M. TELXEIRA (red.), Atlas van de Nederlandse Broedvogels, pp. 408-409. Natuurmonumenten, 's Graveland.
- 1981. Bergfluiters *Phylloscopus bonelli* als broedvogel in Nederland. *Limosa* 54: 57-62.
- FOPPEN, R. 1979. Afwijking in de zang van een Fluiters (*Phylloscopus sibilatrix*) In *Vogelvlucht* 2 (4): 31-32.
- NEIJTS, F. 1981. De Bergfluiters, nieuw voor de Kempen. *D'n Blauwe Klauwier* 7 (3).

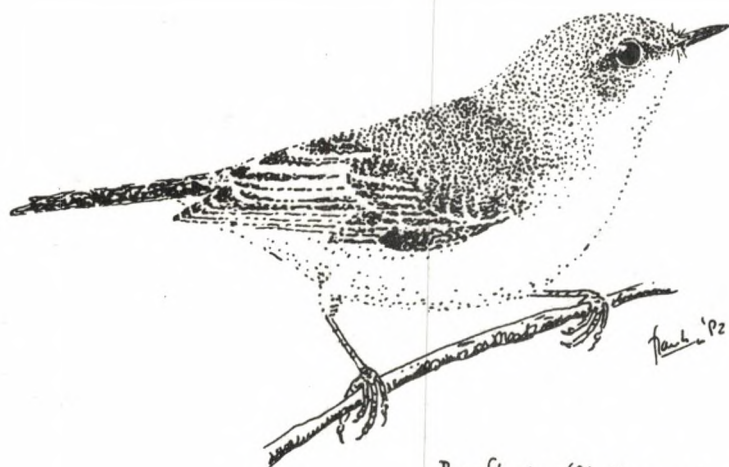
Verschillen in uiterlijk tussen FLUITER (*Phylloscopus sibilatrix*) en BERG-
FLUITER (*Ph. bonelli*).



fluter (*Phylloscopus sibilatrix*)

FLUITER

Grootte tussen FITIS en SPOT-
VOGEL. Nogal "langgerekt" model
met relatief lange vleugels.
Opvallende, lange gele wenkbrauw-
streep, geaccentueerd door don-
ker streepje door oog. Gele keel
afstekend tegen witte borst en
onderzijde. Kruin, nek en mantel
overwegend groenachtig.
Hoewel armpennen lichte zomen heb-
ben vormen deze géén opvallend
lichte veeg over de vleugel ("wing-
panel").



Bergfluter (*Phylloscopus bonelli*)

BERGFLUITER

Grootte ongeveer als FITIS, maar
wat "steviger" gebouwd. Vleugels
relatief iets korter dan van
FLUITER (maar langer dan TJIFTJAF).
Wenkbrauwstreep nauwelijks opval-
lend, eerder het donkere oog in
het lichte "gezicht".
Keel evenals onderzijde wit.
Kruin en nek licht grijsbruin,
mantel iets donkerder met vage
groene zweem. Stuit lichter, meer
geelgroen, maar alleen te zien als
de vogel de vleugels iets laat
afhangen.
Armpennen hebben brede, geelgroene
zomen die een duidelijk lichte
veeg over de vleugel vormen ("wing-
panel"). Dit is een zeer goed
veldkenmerk.

N.B. In werkelijkheid moet de Bergfluter ca. 1 cm. kleiner gezien worden dan de fluter.